

TORAH M'SINAI

A COMPREHENSIVE GUIDE

TO

השתלשלות התורה בכתב ובעל פה

Translated, Edited and Arranged by Bezalel Borstein for

Yerushalayim Torah Academy

Based on תורה מסיני

By עמירם דומוביץ and יהודה איזנברג

מבוא לתורה שבעל פה

- 1) What is תורה שבעל פה? – כל מה שנתחדש מעבר לתורה שבכתב
- 2) We believe that תורה שבעל פה and תורה שבכתב were given at סיני. **See page 11.** Read the paragraph – גם תורה שבעל פה...
  - a. Proof: קורח challenged this principle.
    - i. he questions the logic of a blue string if the whole ציצת are blue.
    - ii. he questioned the authority of the כהן.
  - b. So Moshe announces that the ground will open up and לעשות כי השם שלחני לעשות **את כל המעשים – all actions, not just those written in the torah.**
  - c. **Proof that a תורה שבעל פה must exist** (תורה שבכתב not enough)
    - i. Page 33 – בסכות תשבו שבעת ימים (ויקרא כג:מב) – this is in the Torah, but the details are תורה שבעל פה –
      1. חובה על זכרים ולא נקבות
      2. חולה פטור מן הסוכה
      3. סכך חייב להיות מצמח הארץ
      4. אסור להשתמש בכלי (בגד וכו') כסכך
      5. גודל הסוכה (לא פחות מ'ז' טפחים-לא פחות מ'י' טפחים גובה
    - ii. Torah says by דברים יב:כא See כאשר צויתוך וזבחת מבקרך ... – שחיטה etc) elaborated on (how to צווי etc)
    - iii. Torah writes ארוסה and נשואה and never explains the terms
    - iv. גט is only written אגב דרך with no explanation as to what is meant to be in the (דברים כד:א-ד) "ספר כריתות"

Q: Why is it important to have an Oral Tradition 1. (רב אלבו – page 36) – written language can be interpreted in different manners. Moshe was given “the” interpretation which became the Oral Law. 2. (מדרש – page 37) – גויים could distort it if written; 3. (רב אלבו – page 37) – to allow for the תורה to be dynamic and develop with the changing times.

4) BUT NOT ALL תורה שבעל פה is from סיני! (page 39) פירושים מחודשים) We will learn the various parts of תורה שבעל פה and their characteristics:

a. 3 TYPES OF דארייתא CATEGORIES

- i. 2 = Directly from סיני
- ii. 1 = Does not come directly from סיני but has status of דארייתא.

A.

6) פירושים מקובלים – (page 38) These are explanations given by Hashem to Moshe orally.

a. Characteristics include:

- i. מחלוקת (It is "מקובל" from Har Sinai (hint: word מקובל)
- ii. It can be derived from a פסוק (Hinted at by word "פירוש")
- iii. The law can never be nullified.

Example: according to all Jewish sources this means that if you knock out someone's eye you pay MONEY.

2nd example: – (ויקרא כא:מ) – פרי עץ הזר - All say it's an etrog. No one believes that it is a rimon

B.

הלכה למשה מסיני – (page 39) characteristics –

- a. no מחלוקת (רמב"ם) – although we see that there is מחלוקת so some explain that the Rambam meant that there is no מחלוקת in the main הלכה, but in the details.
- b. No connection to a פסוק; there is no method of extracting it from a פסוק using the מידות י"ג
- c. the law can never be nullified.
- d. הלכתה נינהו וקרא אסמכתא בעלמא: גמרא will write

Example: וקשרתם לאות על ידיך והיו לטטפת בן עיניך

The Mitzva of תפילין של ראש and תפילין של יד and more or less how they look is פירוש מקובל. The fact that tefillin must be black, square and sewed with sinews is הלכה למשה מסיני.

2ND EXAMPLE: Eating matzah is a מצוה דארייתא – the AMOUNT: כביצה, כזית, etc = הלכה למשה מסיני.

3rd Example: הלכה למשה מסיני is סוכות on ניסוך המים; הלמ"מ – בד לבגדי כהונה-פשתים; 4th example: הלכה למשה מסיני is סוכות on ניסוך המים (see Enclyp. Talmudit page שסו and שסו for these examples)

Summary of הלכה למשה מסיני and פירושים מקובלים (page 40)

C.

These are הלכות that are דארייתא with the following characteristics:

- a. הלכות are learned via
  - a. סברא
  - b. י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם (see last pages of booklet; page 67-69 in book)
- b. הלכה is determined by רוב among the חכמים (יש מחלוקת)
- c. Law can be nullified by future דין.

These הלכות are different than מקובלים as they are NOT מסיני, but since they are learned on the basis of כהובים they are דארייתא.

How can a דארייתא change? It is **these type** of דארייתא that the famous story of תנור עכנאי is based on. The principle of לא בשמים היא applies to these types of דארייתא.

Not all תורה שבעל פה is דארייתא. (Remember definition of תורה שבעל פה – all that is מעבר לתורה שבכתב)

2 main types of דרבנן (page 40) - דרבנן

- 1) גזירות – laws enacted by the חכמים of every generation in order to act as a protection of the Torah.

Power to enact these laws comes from the Torah. (ויקרא יח:ל) ומשמרתם את משמרת (ויקרא יח:ל)

Characteristics: a. There can be מחלוקת b. According to most, once a גזירה to protect the people from עבירה is in place and is accepted by the people, **no בית דין can annul it.**

The רב"ד does allow a new Beit Din to annul it if the reason is no longer valid.

Example: איסור בשר בחלב

בהמה טהורה בשר בהמה טהורה cooked in milk from a טהורה. The רבנן it is prohibited to eat בשר עוף בחלב in order to avoid mistakes.

רב יוסי הגלילי – was מתיר chicken and milk and people in his town ate it. (SO WE SEE THAT THERE IS A CONCEPT OF מחלוקת by גזירה)

2) **תקנות – דינים** that the רבנן enacted as part of the daily life among the people. (not as a סייג). The דין may not add, or take away from a מצוה.

Example: פרוזבול - תקנה made to ensure that loans continued right up until שמיטה ;
2nd Example: תקנה to learn about a חג 30 days before the Chag.

Characteristics: a. There is מחלוקת b. the דין can be nullified by a greater דין.

ביטול הדין	מחלוקת		
לא יתכן לא יתכן יתכן ע"י בית דין	אין (אין-רמב"ם) יש	פירוש מקובל הלכה למשה מסיני פירוש מחודש	דארייתא
מחלוקת יתכן ע"י ב"ד גדול יותר	יש יש	גזרות (סייגים) תקנות	דרבנן

REVIEW

5 סעיפי תורה שבעל פה

Examples of the סעיפי תורה שבעל פה
תפילת ערבית עד חצות (לכתחילה)

Answer:

גזירה

It was made to protect you so you don't forget altogether

- (1) אסור להתחתן עם יותר מאשה אחת (תקנה) (values of society)
- (2) המתנה בין אכילת בשר לחלב (6 שעות) (גזירה) (protect from eating milk/meat together)
- (3) תפילין – רצועות שחורות (הלכה למשה מסיני) (no source in the pasuk)
- (4) עין תחת עין משלמים כסף (פירוש מקובל) (all agree that this is the explanation of the phrase)
- (5) "ומה שומר שכר שפטור משבורה ומיתה וחייב בגניבה ואבדה, שואל שחייב בשבורה ובמיתה אינו דין שחייב בגניבה ואבדה" (פירוש מחודש) (קל וחומר – י"ג מידות)
- (6) אסור לקרא את הדורא של מזהו אחר בלי רשות (תקנה) (refers to daily life in society)
- (7) ציצית – 4 פתילים כפול ל' 8 (הלכה למשה מסיני)
- (8) אסור להוציא דברים לכרמלית (מקום שאינו דין כרשות הרבים דארייתא) בשבת (גזירה) (protect from carrying in a reshut harabim)
- (9) איסור משא ומתן בשבת (גזירה) (שמה יכתוב בשבת)
- (10) "ומה תמיד שאין עונש כרת דוחה את השבת, פסח שעונש כרת אינו דין שדוחה את השבת"? (פירוש מחודש) (learned from 13 middot)

מצוות דרבנן

Page 41

TWO TYPES

- a. תפילות 3 פעמים ביום, נרות חנוכה, מקרה מגילה – קום ועשה
- b. איסור מוקצה, איסור מלאכה ביו"ט שני, איסורים של ט' באב - לא תעשה

מצוות דרבנן Status of

מין התורה – מצוות to make רבנן Authority of
על פי התורה אשר ירוך...לא תסור מכל אשר ירוך

רבמ"ן and the רמב"ם between the מחלוקת

PAGE 41-42

Is there a command גזירה or such as a דין דרבנן "pure" to listen to a מן התורה command?
 a תקנה?

See Page 41 : Rambam ספר המצוות and 1st paragraph of רמב"ן בהשגותיו

Rambam holds that our requirement to fulfill a דין דרבנן is מן התורה!

רבמ"ן – Disagrees – He says that לא תסור is meant to tell us that laws that the Rabbis enact that are totally based on פסוקים (like things learned from הלכה למשה מסיני) or things that the Rabanan say are י"ג מידות must be adhered to מדארייתא. On the other hand, anyone who violates any מצוות, as well as דין דארייתא that are purely דרבנן, does not violate a גזירה or תקנות.

Read page 42 first paragraph – במה שאמרו הם ומכל מקום until
Also the last paragraph – אבל הגזרות..סמך בעלמא

GO TO PAGE 41 – The Ramban asks a good קשיה on the Rambam's interpretation.
Read inside: If דינים דרבנן have the status of a דארייתא as the Rambam claims, why do we say
ספק דרבנן לקולא ? They should be no different than a regular דארייתא!

Ramban himself tries to answer the Rambam: (last paragraph page 41) – Perhaps the Rabbanan
“built in” to their mitzvot and גזרות this clause of לקולא ספק דרבנן to differentiate them from
דארייתא laws. Really since they are דארייתא this leniency shouldn't apply, but the Rabbis themselves
insisted that it would.

We've done the 5 חלקים of תורה שבעל פה. The major contributors to תורה שבעל פה were the תנאים and the אמוראים. Before we discuss them and their era – we have to get a bit of a background.

*******(students must know order)*******

Page 77

אנשי כנסת הגדולה

Duration » » 200 years

Famous Personalities » » שמעון הצדיק, עזרא הסופר

Contributions

תקנות

- a) ברכות
- b) תפילה
- c) קידוש / הבדלה
- d) עזרה – Torah Reading on Monday/Thursday; Mincha on Shabbat

זוגות – Era of the “Pairs”

Head of סנהדרין consisted of two חכמים

A נשיא

B אב בית דין

Duration » » 250 years

Famous Personalities » » אחרוני הזוגות שמאי and הלל were the

Contributions

Numerous Laws and Decrees

Duration » » 200 years – Began with תלמידי הלל ושמאי / ended with רבי
Generally divided into 5 or 6 periods according to generations.

Famous Personalities » » Two main בתי מדרש

A רבי ישמעאל

B רבי עקיבא

We will learn the difference in דרש style when we do מידות שהתורה
נדרשת

Contributions

They were responsible to learn large sections of משניות and then present them in the Beit Midrash for discussion and debate.

They gathered the מסורת הלכתי of the previous generations into TWO MAIN WORKS

(שתי צורות של הספרות ההלכתית התנאית)

– מדרשי הלכה

- a. While explaining the Torah, laws were learned as well.
- b. Law is derived from a פסוק and based on it
- c. Main מדרשים that we still have
  - a. מכילתא דרבי ישמעאל ומכילתא דרבי שמעון בר יוחאי (שמות)
  - b. ספרא (ויקרא)
  - c. ספרי (במדבר, דברים)

– משנה

- a. Laws stand by themselves; Not connected to a פסוק
- b. Laws organized according to topic or some outside connection (example: אין בין . What follows is a list of משניות that deal with differences between things (פרק א)
- c. משניות were grouped by the name of their organizer:
  - a. משנת רבי חייא
  - b. משנת רב אושעיה
  - c. משנת רבי

DIFFERENCE BT
THE TWO
ספרות ההלכתיות
התנאית

Note the difference between the way the same הלכה is learned in the מדרש הלכה and how it is learned in the משנה.

SEE PAGE 93 - משנה is clearer and less verbose.

Reasons for switch from לימוד as a מדרש to לימוד as משנה.

ADVANTAGE OF THE מדרשי הלכה OVER THE משנה

- 1) Many Halachot (including דיני דרבנן) had a weak connection to the פסוק. The מדרשי הלכות were forced to find a weak connection to the פסוק ; משנה simply isn't connected to the כתב
- 2) There are דינים that are connected to a topic (like Shabbat) that are spread out over many places in the Torah. It made learning them in מדרשי הלכה sporadic and difficult. In a משנה they could be organized easily by topic.
- 3) מדרשי הלכה are too long and verbose. Too much material to know.

THE משנה – PAGE 93

Until the generation of רבי, most of the תורה שבעל פה was learned בעל פה. (Leaders of Yeshivot would write notes or people would write in the margins of their scrolls, but that was about the extent of it)

Reasons for writing down – תורה שבעל פה

- a. תלמידים fewer
- b. outside pressures and troubles – Rome

RULES רבי USED WHEN FORMING THE MISHNA (PAGE 95)

רבי took all the past literature divided it into משניות which he wanted to use:

- a. הלכה is listed בתם
  - b. Opinions not accepted as הלכה are included so that no future debate would be required
  - c. רבי מאיר of משניות chosen are mostly from the משניות (based on רבי עקיבא of משנה). These are more orderly and opinions are clear. (pg 95)
  - d. "extra" material was included in (משניות חיצוניות) and תוספתא, ברייתות
- מדרשי הלכה

DEFINITION OF THE תוספתא

תוספתא – completes the משנה and many times will help explain it by bringing other examples or proofs. **example: page 97.**

The mishna lists one way to explain the time for קריאת שמע של ערבית

- a. משעה שהכוהנים נכנסים לאכול בתרומתן

The **תוספתא** uses different terminology and explains בתרומתן לאכול זכאים and then says explicitly: סימן לדבר צאת הכוכבים (the Gemara itself explains why רבי didn't simply say this in the mishna – he wanted to learn something additional from his terminology)

See pg 100-102–Short summary of each מכתב, table-pg 102 connecting משנה and גמ'

פירוש המשניות

page 128

פירוש המשנה לרמב"ם

- First commentary on all of משנה
- Written approximately 800 years ago (רמב"ם was 23 when he began)
- Includes an introduction to אבות (שמונה פרקים) and introduction to פרק חלק in סנהדרין (אמונה topics)
- Originally written in Arabic; translated to Hebrew; Latest translation by Rav Kapach

ברטנורא - פירוש רבי עובדיה מברטנורא - Known as the

- Most widely known commentary
- Written approximately 520 years ago
- Based on the commentary of Rashi as found in the Gemara
- Added the Halachik conclusion as decided in the Gemara
- Usually abbreviated as ר"ב or רע"ב

רב יום טוב ליפמן הלר – פירוש תוספות יום טוב

- Based on the commentary of the רע"ב attempted to clarify certain משניות and answer contradictions between משניות
- Written approximately 400 years ago
- Shortened version of his פירוש is known as "עיקר תוספות יום טוב"

רב ישראל ליפשיץ – פירוש תפארת ישראל

- At the end of every פרק, the פסק הלכה for each פרק is listed. This is entitled הלכתא גבירתא
- Written approximately 200 years ago
- Commentary divided into two sections –
  - פשט = "יכין"
  - משא ומתן דרך פלפול = "בועז"

רב פינחס קהתי - פירוש משניות מבוארת

- 12 Volumes
- Written approximately 40 years ago.
- Written in simple Hebrew. Includes introductions and summaries with the goal of allowing everyone to understand the משנה.
- Includes משנה הלכה and גמרא's understanding of the משנה

-

DO WE NOW HAVE IN THE MISHNA/ BRAITTA A BONIFIDE HALACHIK SOURCE?
Page 97 and 99

אין פוסקים הלכה ממדרשי התנאים

Under ONE Condition, One may פסקין like a ברייתא

כל ברייתא שאין חולקין עליו בתלמוד (וכל שכן כשיש סיוע מן התלמוד)

אין פוסקים הלכה מן המשנה

Reason: משנה does not give reasoning for its conclusions, so it's possible we will make a mistake by applying the הלכה to a case we deem similar.

Reason: Many משניות are known to be דעת יחיד

Reason: When a משנה presents a מחלוקת, it is not always clear who we should פסקין like and mistakes can occur.

So, we started with the **הלכה** but they weren't accepted because they are too verbose and difficult to find the Halacha.

Okay, so we evolve to a much shorter, concise system of **ברייתות** and **משניות**. Is this the answer for **הלכה למעשה**?

אין פוסקים הלכה ממדרשי התנאים – can't learn from **ברייתא** or **תוספתא**. Only exception : if in the Gemara it is clear that NO ONE argues on the **פסק** of the **ברייתא**.

So, what about the **משנה**?

Reasons are given on chart. -אין פוסקים הלכה מן המשנה

We changed the system from the **הלכה** because it was too verbose and difficult to put together; We now leave the **משנה** because we've retracted "too" much. (It's too cryptic to use for **הלכה למעשה** **FOR THE AVERAGE PERSON**)

Once again – **חז"ל** expanded the formula so that reasoning would be clear, **דעת יחיד** would be avoided in most instances, and the formula for determining the "bottom line" in the event of a **מחלוקת** is explained. This is known as ....

THE TALMUD

What is the Talmud?

Talmud includes all that is written on the **משנה** – **סברות**, **אסמכתות**, **הלכה**, **פסקי הלכה**, etc
The **חז"ל** were **רבינו** and **רבי אשי** who are called **סוף הוראה** (they are later **אמוראים**) **(page 104)**

end of 4th century; תלמוד בבלי; end of 5th century תלמוד ירושלמי

Differences bt ירושלמי and בבלי :

a. Language is different **(pg 114)** b. Due to problems in א"י, the תלמוד ירושלמי was not given a good, final editing (ideas seem cut off at times, not always clear. c. First printing (1523) done from יד. Seems there were mistakes in the יד.

The generations of the Tannaim included: (See pages 78-80)

1. First Generation: רבן גמליאל הזקן –

- was the נשיא.
- Grandson of הלל הזקן
- רבן גמליאל הזקן was moved from לשכת הגזית to a different spot called חנות due to the inability of סנהדרין to deal with high level of רוצחים, (death sentence can only be given by a סנהדרין in its proper place)

2. Second Generation: רבן גמליאל הראשון – Son of רבן גמליאל, succeeded him as נשיא. Was pro-rebellion against Rome.

3. Third Generation: רבן יוחנן בן זכאי (40 BCE - 80 CE) – תרומתו

- Was against the rebellion against the Romans;
- Established the Yeshiva in Yavneh during חורבן בית שני,
- came out strongly against the צדוקים.
- Established תקנות - חורבן and adapted Jewish Law to a situation w/o a מקדש. (pg 78)

רבן גמליאל הזקן (also known as רבן גמליאל דיבנה – he was the grandson of רבן גמליאל הזקן, son of רבן גמליאל (שמעון בן גמליאל) תרומתו

- Was a נשיא (stepped down to make room for a יורש of the line of הלל)
- Strongly established the principle of רוב for judgments. Put רבי אליעזר בן הורקנוס (teacher of רבי עקיבא) in חרם for refusing to adhere to the רוב.
- רבן גמליאל דיבנה in the Talmud refers to סתם רבן גמליאל

Others in this generation who were leaders in כרם ביבנה included: רב יהושע בן חנינה (described as having ugly features, brilliant mind), רבי חנינה בן דוסה, רבי טרפון who took it upon themselves to organize all previous מסורת before them.

4. Fourth Generation : The generation of Rabbi Akiva and his colleagues (page 79-81)-

תרומתו

- Helped organize the מרד בר כוכבה, was imprisoned by Romans and killed
- At end of revolt, ביתר was destroyed and אדריינוס קיסר made terrible decrees including the prohibition of לימוד תורה and סמיכת חכמים
- תלמידים . The 5 of Rabbi Akiva's סמיכה to רבי יהודה בן בבא . The 5 escaped, but רבי יהודה בן בבא was caught and executed by the Romans.

Colleagues of Rabbi Akiva:

רבן גמליאל הזקן (was appointed לכהן for a short time at the age of 18), רבי שמעון בן עזאי (never got סמיכה so they didn't have the title of רבי) and רבי שמעון בן זומא (never got סמיכה so they didn't have the title of רבי)

5. **Fifth Generation** : The generation of the תלמידים of Rabbi Akiva. 24,000 students died. Rabbi Akiva went South and taught 5 students. Eventually the גזרות אדריינוס were nullified and the students of Rabbi Akiva went to live in the גליל and began to learn openly.

תלמידי 5 of Rabbi Akiva תרומה

(page 81)

- רבי מאיר – gathered the מסורת המשנה of Rabbi Akiva. סתם משנה is like רבי מאיר . Married ברוריה . Had a difficult life.
  - (ספרא) ספר ויקרא for מדרש הלכה edited the רבי יהודה בן אילעי
  - רבי שמעון בר יוחאי – איש הסוד – he insulted the Romans and hid from them for years. From his מכילתא דרשב"י and the ספרי בית מדרש was produced
  - רבי יוסי בן חלפתא
  - רבי אלעזר בן שמוע
6. **Sixth Generation**: רבי = רבי יהודה הנשיא . (grandson of דיבנה) The interim generation between the Mishnah and the Talmud. "רבי" had a good relationship with the Romans and used the quiet to edit the משנה.

The following were נשיאים (presidents) of the סנהדרין (page 82) (All Tanaim)

- Hillel
- Rabban Shimon ben Hillel, about whom very little is known
- Rabban Gamaliel Hazaken (Gamaliel the Elder)
- Rabban Shimon ben Gamliel
- Rabban Yochanan ben Zakai
- Rabban Gamaliel of Yavne
- Rabbi Eleazar ben Azariah, who was *Nasi* for a short time after Rabban Gamliel was removed from his position
- Rabban Shimon ben Gamliel (השני) of Yavne – Bar Kochba revolt occurred in his time.
- Rabbi Yehuda haNasi , known simply as "רבי", who compiled the Mishnah

אמוראים (PAGE 82)

Who were the אמוראים? This was the name given to חכמי ישראל that were active from the time of the completion of the mishna until the completion of the תלמוד.

ירושלמי – end of 4th century; בבלי – end of fifth century

Lived in two places

אמוראי א"י – commonly called רבי ; אמוראי בבל – commonly called רב.

Main accomplishments of the אמוראים: (IE: Main goals for the development of the Talmud)

- Explained Torah of תנאים including the משנה
- answered contradictions in Tanaic sources
- Determined הלכה
- Made תקנות
- נחותא – These were חכמים that traveled from א"י to בבל and back to bring the Torah of one place to the other
- There were a group known as רבנן דאגדתא who were responsible for
  - מדרש רבה
  - מדרש תנחומה
  - פסיקתא
- Also had “day” jobs such as black smiths, cobblers etc

אמוראי ארץ ישראל were active in various centers including קיסריה and טבריה, ציפורי (page 86)

At the beginning of the Amoraic period, the Roman Caesars were the leaders. The Roman Empire split in 395 and א"י was controlled by the Byzantines. This continued until the Moslem conquests in the beginning of the 7th century. Tough economics in א"י. Christianity became the official religion in 325 and the Romans and Byzantines were not good to the Jews. The power of the נשיא lessened. These difficult times limited the organization and scope of the תלמוד ירושלמי so it wasn't so accepted.

SEE “map” on pg 84.

The generations of the Amoraim included: (See pages 82-89)

אמוראי ארץ ישראל

1. **First Generation** רבן גמליאל – רבי left a צוואה that he should be the נשיא.

Other תרומה " of רבי were leaders alongside רבן גמליאל. The list below includes their main תרומה:

- ברייתות organized ; בבל from Aliyah – רבי חייא
- רב חנינא בר חמא – made Aliyah from בבל and was appointed (צוואה של רבי) to be the Rosh Beit Midrash of the main Beith Midrash in ציפורי. (only accepted this position later in life after רב אפס who he considered a greater חכם died)
- תלמוד ירושלמי mentioned often in ברייתות – רב אושעיה
- בר קפרא of תלמיד – רבי יהושע בן לוי – involved in אגדה and was the representative to Rome
- רב אלעזר בר קפרא

2. **Second Generation** – רבי יהודה was סנהדרין נשיא-

“תרומתו”

- טבריה Lived in
- Made תקנות including permitting שמן של נכרים which had been prohibited for generations.
- Due to high Roman taxes, רבי יהודה taxed the חכמים as well. There was much opposition for fear that it would negatively affect the spread of Torah.

– רבי יוחנן

“תרומתו”

- ראש ישיבה – טבריה
- worked on the basis foundation which led to the תלמוד ירושלמי
- Difficult times: famine; large ירידה to בבל.
- Worked together with רבי שמעון בן לקיש - his Talmid and than his brother in law (גיס)
- Worked with ר' אלעזר בן פדת who came up from בבל, was an enthusiastic Torah scholar and eventually took over רבי יוחנן's position (upon the death of רבי יוחנן)

3. **Third Generation** – רבי אבהו (page 85) - “תרומתו”

- תלמיד של רבי יוחנן
- Rich, strong, ראש ישיבה ודיין in Caesarea; Represented the Jews to Rome
- Colleagues: ר' אסי and ר' אמי and רב חייא בר אבא

Three great רבנים came up from בבל in this generation:

- רבי אבהו of great friend; Became before their death; ריש לקיש and ר' יוחנן Met – ר' זירא
- Loved Torah Eretz Yisrael. Fasted 100 fast days to “forget” בבל תורת
- Very poor, no one could help him overcome this. – ר' שמעון בר אבא – הלכה expert
- – ר' שמואל בר נחמן – lived in אגדה – expert

4. **Fourth Generation** – ר' יונה and ר' יוסי – were בטבריה ראשי ישיבה, good friends and had a wine business together. Their תרומות included:

- Calendar established
- נצרות accepted as official religion of Rome

- Year 351 difficult גזרות of אורסיקיניו (Roman General) were enacted. ר' יוסי and ר' יונה allowed Jews to bake bread for the Romans on Shabbat.
- ר' דיני and ר' רבין were “travelers” between בבל and א"י to transfer Torah.
- ר' הונא made Aliyah from בבל. Learned in Tiveria. Became a leader of the generation.

5. **Fifth Generation** – ר' מנא – son and תלמיד of ר' יונה. Became ראש ישיבה of ציפורי after ר' חנינא who was the ראש ישיבה stepped down when he realized that ר' מנא was more qualified.

- דרשות – expert in תנחומא. אגדה – רב תנחומא is a collection of his דרשות.

אמוראי בבל – During time Jews were in בבל the Persians were in charge. Jews had autonomy (justice, local customs, Torah Law). Leaders were known as רי גלותא (ראש הגולה) and were decedents of בית דוד. The ריש גלותא was at times a ת"ח, but even if not, he listened to סמכות of the אמוראים. Economics : Good. Became center of Jewish Learning. The תלמוד בבלי was edited very exactly under good conditions, while the תלמוד ירושלמי has עריכה and is not organized well. **At end show them “map” on pg 88**

אמוראי בבל

1. **First Generation** רב – Greatest of the אמוראי בבל – came to בבל in 219 and brought with him the משנה. (page 86) Main Contributions (תרומות) include:

- Full name – ר' אבא בר אייבו – called "רב" because he was the רב of the entire גולה בני
- Had status of תנא – (עירובין נ עמוד ב), "רב תנא הוא ופליג (על התנאים) - תנא"
- Established the Yeshiva in סורא **which survived almost 800 years** (until end of Gaonic era)
- איסורים in רב – the הלכה is like רב – מחלוקת רב ושמואל

שמואל – close friend of רב Main Contributions (תרומות) include:

- נהרדעא of ראש ישיבה – only lasted one generation. When שמואל died, רב נחמן בר יעקב became the ראש ישיבה, but the city was destroyed by נצר בר נצר and people exiled to מחוזא.
- Expert in ממנות – דיני ממנות – Every argument between רב ושמואל concerning money – הלכה כשמואל
- Understood medicine and astronomy

Both in נהרדעא and in סורא the learning focused on the משנה.

2. **Second Generation** – ר' יהודה הנשיא רב יהודה בר יחזקאל – was born on the day רבי יהודה הנשיא died. Learned by רב and than שמואל. Founded the Yeshiva in פומבדיתא **which survived almost 800 years**. (page 87)

תלמיד מובהק of רב (in סורא) when רב died. Was his תלמיד מובהק.

דיני נזיקין and שמואל of תלמיד רב נחמן – רב ששת and רב נחמן was an expert in דיני איסור והתר.

- הלכה כרב ששת – איסור והתר in רב נחמן and רב ששת between מחלוקת : Any גאונים קבעו כלל

3. **Third Generation** – Main center of learning (beginning of 4th century) was in פומבדיתא. ר' יוסף (who was blind and known for his רעה בר נחמני (22 years). His good friend ראש ישיבה was the ראש ישיבה succeeded him as ראש ישיבה after he died. Yeshiva as very big. At times for ירחי כלה they had 12,000 people (pg 87)

4. **Fourth Generation** – Main center of learning was in פומבדיתא and מחוזה (exiles of נהרדעא)

- פומבדיתא of ראש ישיבה was (תלמידו מובהק של רב יוסף) אביי
- מחוזה of ראש ישיבה was (תלמיד של רב נחמן) רבא

רבא & אביי were good friends & their many arguments in Halacha had great influence on תלמוד בבלי

5. **Fifth Generation** – 2nd half of 4th century the Yeshiva in מחוזה splits up. After רבא died, some תלמידים went to learn near סורא with רב פפא לנרש (and רב יהושע) and others went to learn with רב נחמן בר יצחק פומבדיתא.

6. **Sixth Generation** – Beginning of the 5th century, great person centralizes the learning of Torah – רב אשי (page 89)

- born in the year רבא died. Was a Talmid of כהנא
- re-established a ישיבה in מתא מחסיא (near סורא) which was abandoned in the days of רבא (3rd generation)
- Very wealthy, close to Persian leaders, known as the חכם הדור
- Served as ראש ישיבה for close to 60 years.

רבא – close friend of רב אשי. As a boy, he learned with רבא. At times argued with רב אשי in הלכה.

TOGETHER, THEY EDITED THE תלמוד בבלי as we know it today.

Are called סוף הוראה (pg 104)

סבוראים (pg 89-90)

– Name given to חכמי בבל who were active after התלמוד (yr 500).

מחלוקת how long era lasted:

- a. רב עינא- ראש ישיבת סורא – lasted only until 540 with death of סורא
- b. רבא (בעל ספר הקבלה) רב אברהם אבן דאר says it lasted until the middle of the 7th century and ended with the death of רבא – the ראש ישיבה of סורא .

- No new חידושים, rather explanations and clarifications of the אמוראים
- Were responsible for certain phraseology in the Gemara such as פשיטא and מסתברא, הלכתא

מבנה הדף via מפרשי הדף

(SEE PAGE 107)

History: Parts of the Talmud were first printed in 1482 in Spain and Portugal.

First full printing: ש"ס ונציה 1520-1530 – Daniel Bamberg (Christian).

- לפי משנה Divided Gemara
- עמודים and דפים Split into
- פירוש רש"י ותוס

Second full printing: ש"ס וילנה –1880-1886- done by the ראם family

See page 107-108

for all the various מפרשים of ש"ס and what their purpose is.

דקדוקי סופרים (page 111)

* For many years, the תלמוד was copied by hand, so differences in נוסחאות came up. ר compared the texts of those כתב יד (hand written) with the printed ones.

- pages 112-113. This chart lists various words and phrases in the Gemara and gives an explanation. (NOTE: they list the difference between רב, רבי and רבן)

גאונים (pages 116-20)

תרומתם

Major Link in chain of תורה שבעל פה

- 500 years - from חתימת התלמוד until death of רב האי גאון (1038)
- Parallels the time of Muslim control of ארץ ישראל
- Great centers of learning continued in סורא & פומבדיתא each with its own ראש ישיבה
- א"י accepted in בבלי – worked to get פעלו להפיץ את תלמוד בבלי
- השיבו תשובות לשאלות שנשלחו אליהם בכל העניינים: הלכה, אגדה, השקפה מוסר וכן בפירוש – They answered questions from everywhere in a variety of topics and helped explain Torah and Talmudic sources.
- Worked against groups that tried to question the status of הלכה such as the קראים.

Back Drop:

- Muslims gave autonomy to the Jews
- In 762, the central power moved from דמשק to the new capital – בגדד. This was a positive development for the Jews. בגדד became the מרכז רוני for the world. Jews opened financial centers in בגדד.
- End of the 9th century – פומבדיתא and ישיבות סורא – move to בגדד.

Organization of the קהילה

- **Two main leaders**
  - ראש הגולה – in charge of matters of State; appointed by Caliph
  - ראש גולה – in charge of religious matters; appointed by גאונים

Most of the time the two leaders worked well together. At times, the ראש גולה would appoint people who were not the biggest חכמים תלמידי חכמים for political reasons. Together, they appointed קהילות דינים ורבנים for various קהילות.

The Yeshiva

- פומבדיתא or סורא; Each supported either אזורים; divided into two main בבל (taxes were collected, Diaspora communities sent monies, payment was made for שאלות ותשובות)
- Each Yeshiva had 70 חכמים arranged in 7 rows (based on hierarchy) along with a גאון and his סגן at the top.
- 400 additional places were available in the ישיבה for קבועים and some תלמידים שאינם קבועים places for קבועים.
- ירחי כלה 2 times a year (אלול and אדר)

- people left jobs to attend
- thousands attended
- גאונים would answer questions during this time period.

First half of תקופת הגאונים (page 118)

Most learning was done orally – from the text of the תלמוד בבלי

Two main works:

a. הלכות פסוקות – written by רב יהודאי גאון . Helped ease the difficulty in coming up with Halachik conclusions from the גמרא. An additional ספר called הלכות – רבי שמעון קיארא is similar in its goals.

b. שאילתות – written by רב אחאי גאון – also gave פסק הלכה. It is organized based on תורה שבכתב, תורה שבעל פה, הלכה ואגדה and פרשיות התורה. An additional ספר called רבי שמעון קיארא by הלכות גדולות –

Second half of תקופת הגאונים (Page 119)

Many additional ספרי הלכה in תשובות. Most focused on הלכה in תשובות, but there are also ידיעות בתולדות ישראל and פירושי אגדות, אמונות ודעות, פרשנות חס ספרים.

Most material is from the last three גאונים: רב האי גאון, רב שרירא גאון, רב סעדיה גאון.
The ספרי שאלות ותשובות produced many קשר between the גאונים and the Diaspora.

ספרי הלכה לסוגיהם

Page 123-125

Most ספרים after חתימת התלמוד were based on the Talmud. Three basic types:

- Explain the Talmud
- Summarized parts of Talmud
- organized in manner that made it easy to find the halacha.

Two main Eras:

- ראשונים – came after גאונים – due to large number of ת"ה in all areas of the world including France, Spain, North Africa – the Bavel Centers lost their leadership and hence the end of the Gaon era.
- אחרונים – גירוש ספרד – is the beginning of the אחרונים period. The אחרונים accepted upon themselves the teachings of the ראשונים as a higher level in the hierarchy.

אתרונים and ראשונים of יצירה ספרותית

Three main parts:

- ספרי פירושים והחידושים
  - Explanation of the Talmud in various styles. Ex: Rashi, Tosofot, Rambam, Ramban, Rashba Ritva, Bartenura on the Mishna
  - Rashi – unique –
    - Consistent פירוש that is understood by the masses (great and beginners)
    - Explains concepts
    - Translates difficult words
    - Explains the process of the סוגיה and the various opinions

- b. Meiri – Similar style to Rashi
- c. Other styles focused more on understanding the סוגיה in a deeper way. These include – Tosofot, Ramban, Rashba, Ritva

B. ספרות הפוסקים – Summarize the סוגיה and point out the Halacha.

TWO TYPES:

- a. ריף Elfasi the הלכה according to the סדר of the Gemara. Examples include: Rav Elfasi ריף, (רבינו אשר) רא"ש. Advantage: If want to know when you finish a סוגיה what the halacha is, these sefarim are great. Disadvantage: Simply want to find a random Halacha, these sefarim won't help
- b. Organize the Halacha in a new type of order. רמב"ם -לפי נושאים. רבי יעקב. wrote the טור. Than the שולחן ערוך and the נושאי כלים of the Tur and שולחן ערוך.
- c. What are נושאי כלים? These are books written to explain or comment on a different book. (They might even argue with the original author)
  - a. ספר המאור – written by זרחיה הלוי ר, –known as the רז"ה - purpose: point out problems with the RIF.
  - b. Ramban wrote two sefarim – ספר מלחמות which was against the רז"ה and ספר הזכות – against the ראב"ד
  - c. (נמוקי יוסף wrote) רב יוסף חביבא, רבינו ניסים, רבינו יונה – פירושים on the Rif
  - d. Sometimes the author will begin by writing a פירוש on one sefer and ends up using it to write his own sefer. Example: בית יוסף on the טור became the basis for the שולחן ערוך.

שו"ת – This type of ספרות includes 1000's of ספרים and hundreds of thousands of תשובות. Begins in times of גאונים. It's difficult to organize, as the answers are based on individual questions. Lately, these שו"ת have been organized according to the שולחן ערוך (see אגרת משה)

Among the נושאי כלים of the שו"ע are such sefarim such as שיערי תשובה – (compilation of תשובות on the section of או"ח) and פתחי תשובה – (compilation of תשובות on the other שו"ע put together by ר אברהם איזנשטאט (isenshtat)

Charts and helpful Lists

PAGE 40 – Chart of 5 סוגי הלכות בתורה שבעל פה explaining which can have מחלוקת and which types can have laws passed that can later be repealed.

PAGE 55-72 The מידות שהתורה נדרשת בהם are explained

PAGE 80 - Map of the תנאים in ישראל. Gives their names and in what cities they lived.

PAGE 84 – Map of the אמוראי ארץ ישראל - it gives their names and the cities in which they lived.

PAGE 88 – Map of the אמוראי בבל - it gives their names and the cities in which they lived.

PAGE 98 – Chart of the ספרות of the תנאים. It shows that the תנאים developed the משנה and the ברייתות, which ברייתות still exist today – intact (קבצים שנשתמרו בידינו) and which do not. The chart also shows how all of this ספרות eventually was used in some way in the תלמוד.

PAGE 100- List of each of the מסכתות for all ששה סדרי משנה.

PAGE 102 – Chart that lists which סדרים of משנה have a תלמוד ירושלמי and תלמוד בבלי and which have only one or the other.

PAGE 107 - List of the commentaries on the Gemara and a short explanation of each one.

PAGE 108 - List of the commentaries on the Gemara that lead the reader to different sources (מראי מקומות) and the symbols used in the Gemara as "signs" for these commentaries.

PAGE 112 – 113 Key phrases used in Mishana, Braitot and Gemara and their explanations.

PAGES 119-120-help answer the question about ספרות הגאונים (writings of the גאונים) ספר. **במה עוסק and מי חיבר**
Who wrote the ספר and what is the purpose of the ספר

PAGES 126-7 - Chart includes:

- a. Chronological order of the ספרות הלכה from תורה שבעל פה and תורה שבכתה, through the משנה, the גמרא to the פוסקים האחרונים
- b. The Century that each era took place. (For example – משנה is at the end of the 2nd century)
- c. Lists the major commentaries on the תלמוד ירושלמי and תלמוד בבלי
- d. Lists the ספרות הפוסקים and includes the ראשונים (first big box), the early אחרונים (second big box) and the later אחרונים (third box)
- e. Lists the נושא כלים (books that explain or analyze a different commentary – **see page 124 at the bottom**) of the major works of the רמב"ם, רא"ש and the טור.
- f. Lists the נושא כלים (books that explain or analyze a different commentary – **see page 124 at the bottom**) of the major works of the רמ"א (ספרדים) (שולחן ערוך) and the (אשכנזים)
- g. Lists the major works of ספרות השאלות והתשובות – (people wrote in questions and the גדולי ישראל answered them)

PAGES 128-130 - Lists the commentaries on the משנה (מפרשי המשנה) and a brief summary of the name of the author and the purpose of the commentary.

PAGES 130-133 - Lists the **earlier** commentaries on the גמרא (מפרשי התלמוד) and a brief summary of the **name of the author, the area in which he lived and the purpose of the commentary.**

PAGES 133-134 - Lists the **later** commentaries on the גמרא (מפרשי התלמוד) and a brief summary of the **name of the author, the area in which he lived and the purpose of the commentary.**

PAGES 135-149 - Reviews the ספרות הפוסקים – the books and men who wrote books of Halacha after the time of the Gemara. **NOTE: We did NOT learn these in class. It was given as an assignment for each student to prepare a different commentary/ספר.**

PAGES 138-141- Explanation of the משנה תורה of the Rambam

PAGES 142-143 - Lists the נושא כלים (books that explain or analyze a different commentary – **of the משנה תורה**)

PAGES 143- 147 – Explanation of the טור and the טור and the נושאי כלים of the טור.

PAGES 148-149 – Explanation of שולחן ערוך

PAGES 149– Explanation of רמ"א (שולחן ערוך addendum to the שולחן ערוך)

PAGE 150-151- 1. נושאי כלים (books that explain or analyze a different commentary) of the שולחן ערוך, 2. Commentaries that wrote on all of the four sections of שולחן ערוך . 3. Commentaries that wrote only on the חושן משפט section of the שולחן ערוך

PAGES 154-159 - Lists the **later פוסקים הלכה** and a brief summary of the **name of the author, the area in which he lived, the purpose of the commentary and who wrote a commentary on the work.**

PAGES 162-164 - Lists the **authors of ספרות השו"ת** (שאלות ותשובות – questions and answers) and a brief summary of the major contributors to these types of books during various eras including the **name of the author, the area in which he lived, the purpose of the commentary and who wrote a commentary on the work.**

PAGES 167-172- Chart that gives the following information:

- a. The names of the 8 Eras (שם התקופה)
- b. the length of each Era (אורך התקופה)
- c. A list of the main חכמים in each of the Eras. (חכמי הדור). **NOTE:** For the era of the **זוגות** the chart lists which of the pair was the **נשיא** and which was the **אב בית דין** . For the era of the **גאונים** the chart lists the name of the **נשיא** separately. For the era of the **אמוראים** the chart splits them into the various generations AND lists which אמוראים were from ארץ ישראל and which were from בבל. For the era of the **סבוראים and the גאונים** the chart lists which חכמים were in סורא and which were in פומבדיתא. For the **ראשונים and the אחרונים**, **the chart** lists the **century** each one lived and the **country** that he lived in.
- d. The major literary works (יצירות ספרותיות) that were produced during the various Eras.
- e. The ruling power in ארץ ישראל during each Era and major historical developments for each era.

SEE CHART STARTING ON PAGE 168 FOR THE FOLLOWING TYPE OF QUESTION

סוגים שונים של "ספרות תורנית" התפתחו לאחר חתימת התלמוד. לפניך שמות של שלושה חכמים, שחיברו יצירות תורניות:

(1) ר' ניסים גאון (2) רבינו אשר בן יחיאל (3) ר' יחזקאל לנדא

(א) ציין יצירה תורנית אחת שחיבר כל אחד מהחכמים, וכתוב לאיזה סוג של "ספרות תורנית" היצירה שייכת.

answer: ספרות הפירושים והחידושים to שייך so his writing is פירוש לתלמוד – ר' ניסים גאון
ספרות ההלכה והפיסקה to שייך so his writing is פסקי הראש – רבינו אשר בן יחיאל
ספרות השאלות והתשובות to שייך so his writing is - נודע ביהודה – ר' יחזקאל לנדא

ספרות תורנית

סוגים שונים של ספרות תורנית שהתפתח אחרי חתימת התלמוד

<u>תאור</u>	<u>שם</u>
<p>עוסקת בפרשנות המשנה והתלמוד בבלי באופן שיטתי ומובנה, ונותנת ביד הלומד כלים ללימוד התלמוד והמשנה והבנתם. (page 124) For list of מפרשים and the years that they lived, see chart, page 127 (מפרשי התלמוד הבבלי)</p>	<p>ספרות הפירושים והחידושים תלמוד בבלי</p>
<p>עוסקת בפרשנות המשנה והתלמוד בבלי באופן שיטתי ומובנה, ונותנת ביד הלומד כלים ללימוד התלמוד והמשנה והבנתם. For list of מפרשים and the years that they lived, see chart, page 127 (מפרשי התלמוד הירושלמי)</p>	<p>ספרות הפירושים והחידושים תלמוד ירושלמי</p>
<p>עוסקת בפסק ההלכה למעשה. <u>שני סוגים:</u> (א) ספרי הלכה על סדר הש"ס - מסכמים את סוגית הגמרא להלכה (ריף, רא"ש) For more complete list, see chart, page 127 ספרות הפוסקים (ב) ספרי הלכה לפי נושאים, (משנה תורה לרמב"ם, טור, שולחן ערוך) For more complete list, see chart, page 127 ספרות הפוסקים (ג) נושאי כלים – פירוש או עיון בדברי ספר אחר (לפעמים זה הופך להיות ספר-כמו בית יוסף←שו"ע) See chart of נושאי כלים under ספרות הפוסקים page 127. Ex: נושאי כלים are לחם משנה, מגיד משנה, ראב"ד, כסף משנה רמב"ם</p>	<p>ספרות ההלכה והפיסקה</p>
<p>התפחתה בתקופת הגאונים עסקה בשאלות שהגיעו מן הקהלים השונים לשולחנם של החכמים (שו"ת רדב"ז, שו"ת נודע ביהודה, שו"ת יביע אומר וכו') (See pg 162-164 for names, ספרים and תרומות of these גדולים)</p>	<p>ספרות השאלות והתשובות</p>

מידות שהתורה נדרשת בהם
REVIEW THE POWER POINTS THAT COMPLEMENT THE FOLLOWING
PAGES AS WELL

page 55

אגדה or הלכה in -תורה שבעל פה and תורה שבכתב קשר creates a – מדרש

מדרשי הלכה –As far as פסק, there are two types of מדרשי הלכה

- פסוק used as a real source for הלכה. חכמים used דרש to get the הלכה from the פסוק
- מדרש NOT used as a real source. The הלכה is already known and the פסוק only serves as a reminder to the הלכה. This type is known as an **אסמכתא**.

SEE LIST at the bottom of page 55. – שבע מידות של הלל

NOTE: These לימודים existed from משה's time. הלל and others clarified them in words and possibly gave them their names.

A. קל וחומר a) – מידה הגיונית – one is allowed to do it himself!

b) For some examples in the Torah the entire logic is clearly listed, while for others it is implied but not listed clearly.

(PAGE 58 – BOTTOM) לימוד חמור מן הקל כדי להחמיר

מה שומר שכר, שפטור משבורה ומיתה

(קל = - פטור מאונס)

is now established as a "קל", yet... שומר שכר

חייב בגניבה ואבידה

("חמור")

Even something קל has this חמור side

שואל, שחייב בשבורה ומתה

(חמור = חייב באונס)

is now established as a "חמור", so its only logical שואל

אינו דין שחייב בגניבה ואבידה

(חמור)

something intrinsically חמור should have the חמור of the "קל" thing.

Page 59 second paragraph. ↓

if for a חמור thing there is a קל law attached to it, certainly for a קל thing, this law should be attached – even if it isn't expressly stated.

מה במקום

(מקום = שבת)

שאסור להדיוט

(איסור מלאכת אוכל נפש)

SO SHABBAT IS ESTABLISHED AS THE חמור

מותר לגבוה

(מקריב קרבנות תמיד ומוסף) (one is allowed to be)
THIS IS A LENIENCY ATTACHED TO THE חמור LAW OF SHABBAT

מקום

(מקום = חגים)

שמותר להדיוט

(מותר לעשות מלאכת אוכל נפש ביום טוב)
SO YOM TOV IS ESTABLISHED AS THE קל

אינו דין שמותר לגבוה

(יום טוב חס קרבן עולה של יחיד להשם) (one should be allowed to bring a)
LENIENCY THAT WAS OK BY SHABBAT SHOULD CERTAINLY BE OK BY YOM TOV

e) Because the חמור קל is logical, it can be contradicted if the קל is found not to be really קל or if the חמור is found not to really be חמור.

See the following חמור קל and the חמור to the logic.

מה קורבן תמיד שאין עונשו כרת
(if one doesn't sacrifice the Karban Tamid, there is no punishment of Kareit)
"קל" is now established as a קרבן תמיד

דוחה את השבת

(שבת "like be sacrificed on חמור" do something" it can still)

פסח שעונשו כרת

(if one doesn't sacrifice the Karban פסח, there is a punishment of כרת)
חמור is now established as the קרבן פסח

אינו דין שידחה את השבת

(certainly it should be שבת)

One should be able to do the action (שחיטה) that is allowed for the קל thing (ie: שחיטה)
(קרבן תמיד בשבת is allowed by)

The חמור in א in גמרא questions the logic:

How is it done? Find a way to show that תמיד is more strict than פסח . The language is usually ...

מה לתמיד שכן תדיר וכליל

(Perhaps the תמיד is שבת because it has a חמור to it. ie: it is
a. brought every day b. it is burned completely

ואילו קרבן פסח אחת לשנה, ונאכל למנויו

(קרבן פסח is only once a year and is shared among those who bring it)

So even though a person who doesn't bring the פסח קרבן might be חייב כרת, bringing it might not (ie: can't be learned from the ו"ק) be דוחה שבת

Limitations of the קל וחומר [PAGE 61]

1) דיו לבא מן הדין להיות כנידון – one cannot be מחייב from a ק"ו MORE than the facts expressed in the קל.

בבא קמא דף כה, א גמרא ור"ט לית ליה דיו והא דיו דאורייתא הוא דתניא מדין ק"ו * כיצד (במדבר יב) ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים ק"ו לשכינה ארבעה עשר יום אלא דיו לבא מן הדין להיות כנידון

Hashem speaks to Moshe and says, had her father been upset (נוזף בה) with her, she would be put in נידוי for 7 days, wouldn't it make sense that if the הקב"ה is upset with her that it should be at least 14 days? (reminder: this is an example of an implied ק"ו not an actual written one) Nevertheless, the פסוק (במדבר יב: יד) says (במדבר יב: יד) פסוק מחייב מרים מחוץ למחנה שבעת ימים (במדבר יב: יד) פסוק. So we see that one cannot be מחייב more from the ק"ו than the קל.

2. קל וחומר איסור – אין עונשים מן הדין – can't punish due to an איסור learned from a קל וחומר

3. – אין דנים קל וחומר מהלכה למשה מסיני.

אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבי אליעזר- מה אם עצם כשעורה שאינו מטמא אדם באהל, הנזיר מגלח על מגעו ועל משאו, רביעית דם שהיא מטמאה אדם באהל, אינו דין שיהא נזיר מגלח על מגעו ועל משאו?

If a bone the size of a שעורה which cant be באוהל אדם מטמא is nevertheless, enough to make a נזיר have to shave (ie: become טמא) through touching or carrying it, certainly a מטמא נזיר which is טמא a man באוהל should be נזיר רביעית דם.

This ו"ק is rejected because the הלכה that a small bone the size of שעורה is מטמא נזיר is תורה שבעל פה – תורה שבכתה are only used to interpret י"ג מידות. The הלכה למשה מסיני פה

4. אין לומדים מקל וחומר לחדש מצוות לא תעשה. – quite clear in the book (page 61)

5. אין לומדים מקל וחומר לחדש מצוות לא תעשה.

B. גזרה שווה –

Example: One of the י"ג מידות שווה is גזירה שווה: (see page 61 for definition)

גזרה שווה – לימוד דין בעניין אחד מעניין אחר, על פי שתי מלים דומות הכתובות בשני העניינים. מה שמפורש בדין אחד מהם הופך להיות גם אצל השני.

We derive a דין for one case (A), from a different case (B), based on 2 similar words used in both cases (both A and B)

Example: קיחה קיחה משדה עפרון

"נתתי כסף השדה קת ממני" (בראשית כג: יג)

קת - is the Key word

Explanation of the use of the word is clear:

קח = כסף

We purchase the field with money

"כי יקח איש אשה" (דברים כד: א)

יקח – is the Key word

Explanation of the word is **very unclear! Take with WHAT?**

Through the גזירת שוה we learn that the explanation of the word יקח by קדושין is similar to the word קח by selling a field. From this we learn (on a level of דארייתא) that one can be מקדש a woman with כסף. This is a good example of פירוש מהודשים.

Another example:

"את קרבני לחמי לאשי...להקריב לי במועדו" (במדבר כח:ב)

מועדו - is the Key word

Explanation of the use of the word is clear:

מועדו = כל יום (שנים ליום עולה תמיד)

EVERY DAY, EVEN SHABBAT

"בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערביים תעשו אתו במועדו" (במדבר ט: ג)

מועדו – is the Key word

Explanation of the word is **very unclear!**

Through the גזירת שוה we learn that the explanation of the word מועדו by קרבן תמיד is similar to the word מועדו by קרבן פסח. From this we learn (on a level of דארייתא) that just like the קרבן תמיד is דוחה Shabbat, so too, the קרבן פסח is שבת דוחה.

Various possible ways it is written: (these aren't real examples, but they fit the outline:) Look for the repetition of words.

נאמר קח בשדה ונאמר קח בנשואין, מה שדה נקנית בכסף, אף אישה נקנית בכסף

(גמר) לומדים תוך, תוך – כתוב כאן.... וכתוב שם:.....

אתייה הדחה ממסית, מה להלן בסקילה, אף כאן בסקילה

C. Since the **דרך** of the Torah is to be **מקצר**, it will reveal something in **ONE** place and we are meant to learn to all other places that are similar to it. This is why it is called a **בנין אב**. the **עיקר** place is known as the "**אב**"

Two main ways that it expresses itself in the text:

1. The text will use the words **אב בנה**. See example #1 on page 63.

A couple of more examples:

נאמר בחג המצות "אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם" (שמות יב:טז) הרי התירה התורה מלאכת אוכל נפש בחג המצות, ואמרו: זה בנה אב לכל המועדים"

ועז בת שנתה (במדבר טו:כז) זה בנה אב לגל מקום שנאמר בו עז שצריכים להיות בת שנתה.

See chart, note the fine line difference in the set up of a **גזרה שווה** and a **בנין אב**. The **גזרה שווה** should have the "double words" that are similar or equivalent in the equation.

D. a common feature between two **דינים** is used to teach us that this common feature applies to all similar cases.

Example: (page 63) – Torah writes that in both the cases of **קמה** and **כרם** (standing grain) the **פועל** working in the field, may eat of the produce. There are two "**אב's**" – the **כרם** and the **קמה**. The problem is that each has a unique aspect. (**קמה's** produce is **חייב** in **חלה** – **כרם's** is not; **כרם's** produce is **בעולולות** **חייב**). The answer to this is that the two unique **דינים** cancel each other out and we are left with a common **דין** that can be a **בנין אב** to things similar to it. This is called the **צד השווה ביניהם**. See middle box (page 63) for the example and the **צד השווה**.

E. **כלל ופרט** – Whenever the Torah writes a **כלל** (ie: general statement) followed by a **פרט** – specific statement, the goal of the **פרט** is to limit the **כלל**. Example: See page 64. Torah first writes **בהמה** – **מן הבהמה** – a **קרבן** can be brought from a **בהמה** which implies ALL animals. Than it limits it by saying – **מן הבקר ומן הצאן** – this is the **פרט**. The **לימוד** says **מה לא** אין בכלל אלא מה – **שפרט** – this means that **קרבות** in the category of **בהמות** can ONLY be brought from **בקר** ו**צאן**.

Why is the **כלל** written at all? See bottom of page 64 – in order to ensure that we don't add onto the **פרט** through a **בנין אב**.

F. **פרט וכלל** –

אם יש רשימה של פרטים ולאחריהן כלל, מובן שהפרטים הראשונים אינם כוללים הכול והם רק דוגמאות בלבד, ויש להוסיף עליהם את כל מה שנכלל בכלל

If the list of the **פרט** is followed by a **כלל**, its clear that the first list isn't meant to be all inclusive, but rather is simply a list of examples. Anything that is included in the **כלל** should also be included.

G. **כלל פרט וכלל** –

במקרה של רשימת פרטים שנתחמים מלפניהם ואחריהם בכללים, יש למצוא תכונה משותפת שקיימת בכל הפרטים ולהכיל אותו על הכלל, באופן שהרשימה מצמצמת את הכלל, אבל מורה על פרטים נוספים, שהם מדוגמת הפרטים שקיימים ברשימה

Here a list of פרטים is surrounded by a כלל on each end. The list of פרטים limits the כלל, but the list of פרטים gives us a principle that can be used to include more things than those originally listed.

Ex: Page 65 – Question: What may one buy with the money used to redeem שני מעשר?

ונתת הכסף בכל - (כלל)
בבקר ובצאן וביין ובשכר - (פרט)
ובכל אשר תשאלך נפשך - (פרט)

The Gemara learns from this:

לומר לך מה הפרט מפורש, דבר שהוא ولد ולדות הארץ וגדולי קרקע, אף אין לי אלא וולד ולדות הארץ וגדולי קרקע, יצאו כמהין ופטירות".

This is the principle learned from the list of the פרט that we use to include other things that can be bought with the שני מעשר money in ירושלים.

H. פרט and כלל in this מידה come to explain one another.

במקרה שהכלל נותר פתוח וברור שהוא נזקק לצמצום או במקרה שבו הפרט זקוק להכללה נוספת, מכיוון שברור שאיננו יכול לעמוד לבדו, יש לצמצם את הכלל לפי דוגמה פרטית שתבוא בהמשך

The כלל is unclear, too open and needs to be clarified, OR, the פרט needs to expand to clarify it.

Example: **SEE PAGE 66** –

this is too general, it would seem to include a female first born as well - (כלל) - קדש לי כל בכור (כלל) - teaches me that bochor must be male, but maybe even after a female baby? - (פרט) - כל הבכור...הזכור (פרט) - must be the "first" to be born /perhaps its still a bechor if born after a ceasarian? - (כלל) - פטר כל רחם (כלל)

Together זכר, פטר כל רחם and בכור teach us that the בכור must be a male, first to be born and without a וולד coming before it.

Note: The פרט and כלל do not need to be written near each other in the Torah for them to be used together. (see example page 66)

כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד – לא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

The problem here is – why do we need the פרט at all? It's included in the פרט. See example page 67.

The Torah tells us clearly לא תעשה כל מלאכה 39 – we learn elsewhere what the 39 מלאכות are so we KNOW that lighting a fire is one of the 39. Why does the Torah have to specifically say in כלל? לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת – שמות לה:ג. We know this! Its part of the כלל.

The principle here is that since the Torah did this, it must be teaching me something about the כלל that I didn't know before. The Gemara in Shabbat (ע עמוד א) says it means that just like מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה, אב מלאכה on an עובר is listed individually so for sure one who violates it is עובר, so too EACH אב מלאכה that one violates he is חייב (even if he does more than one at once)

"רבי נתן אומר: ... 'לא תבערו אש' - הבערה בכלל היתה, ולמה יצאת? להקיש אליה ולומר לך: מה הבערה שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה... רבי יוסי אמר: הבערה ללאו יצאת" (שבת ע ע"א.)

J. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טוען אחר שהוא כעניינו, יצא להקל ולא להחמיר.

In this case the Torah separates a פרט by making it a יוצא דופן – an extraneous case. The separation makes its דין a separate דין. The case before didn't attempt to give the "new" case (ie: לא תבערו) a separate דין so we saw that it was there to teach something about the כלל. Here, there is a separate הלכה given – either לקולא or לחומרא so we treat the פרט as an exception to the rule of the כלל.

כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לטעון טוען אחר שהוא כעניינו יצא להקל או להחמיר (אחד משניהם)

דוגמא: מהלכות רוצח. בפסוק אחד כתוב כי "מכה איש ומת, מות יומת" ומכאן למדים שכל הורג דינו מוות. אך בפסוק אחר כתוב "וזה דבר הרוצח אשר ינוס שמה וחי, אשר יכה את רעהו בבלי דעת" ואם כן הרוצח בבלי דעת שהיה בכלל "מכה איש ומת" שהמקרא טוען טוען אחר - שדינו להמלט לעיר מקלט ולחיות שם, ולא להענש בבית דין במיתה, יש להקל בדינו לעומת כלל הרוצחים שדינם מוות.

Example: (See page 67) – Torah says ומת מות יומת – מכה איש ומת – this implies that in ALL cases where a person is hit (by man – מזיד או שוגג or even by animal – מזיד או שוגג) the perpetrator is put to death by סייף. The פרט in פסוק (which is our הכלל) tells us the case of a שוגג – this פרט is separated to teach us that this דין is different than the כלל – in this case - לקולא.

On the other hand, in שמות כא: כח we learn that if a שור kills a man its מיתה is לחומרא (and not סקילה) – in this case - לחומרא (the דין is different) – in this case - לחומרא (סייף)

K.

דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טוען אחר שלא כעניינו, יצא להקל ולהחמיר

כאשר ישנו דין מסוים כללי, ויש דין נוסף לגבי מקרה פרטי שלא באותו עניין, נאמר שבמקרה זה הדין הוא להקל בעניין אחד ולהחמיר בעניין אחר גם יחד. דוגמה מהלכות נגעים: כיצד "ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן" והלא הראש והזקן בכלל עור ובשר היו וכשיצאו מן הכלל לטעון טוען אחר שלא כעניינו יצאו להקל ולהחמיר להקל עליהם שלא ידונו בשער לבן ולהחמיר עליהם שידונו בשער צהוב:

The Torah separates an idea from the כלל and changes not only its דין but also its "essence". There are changes both לקולא AND לחומרא.

Example: (See page 68) Torah says in שמות כא – שש שנים יעבד – this seems to include ALL types of עבד עברי including FEMALE.

לא תצא – when discussing an אמה העבריה changes the status of the female and says לא תצא – כצאת עבדים – she is different. HOW? There is both a "קולא" change, and a "חומרא" change.

מתת אדון and סימני גדלות goes out not only with 6 years but also with אמה: להקל or his son can forcibly marry the אמה.

L.

דבר שהיה בכלל ויצא לדון בדבר חדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב בפירושו

כאשר מובא דין של מקרה כללי ומוצא ממנו מקרה פרטי שדן בעניין חדש אתה צריך שהמקרא יורה באופן מיוחד שהדין שלו חוזר לדין הכללי, שאילולי כן תאמר שהדין החדש ביטל את הדין הכללי. דוגמה: כיצד "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה במקום הקדש" שאין ת"ל כי כחטאת האשם הוא לכהן, אלא לפי שיצא לידון בדבר חדש בבוהן יד ובבוהן רגל ובאוזן ימנית. יכול לא יהא טעון מתן דמים

לימוד של דבר אחד מדבר אחר באמצעות שני עניינים שונים הכתובים זה ליד זה באותה פרשה – **היקש**
PAGE 71 (רב פעמים בפסוק אחד)

Sometimes it is called a גזרה שווה but it is different because the גזרה שווה compares two things through the use of a common word; a היקש takes two different things that are mentioned together in a פסוק and compares them. NOTE: they sometimes use the same phrase מה...אף, but the key difference is that different words are used for היקש and most of the time by the היקש the words are in the same פסוק.

A היקש is NOT listed among the מידות שהתורה נדרשת בהם because is on a different status – it isn't a מידה of the Torah, but גוף התורה. Something learned from a היקש is as if the Torah said it explicitly and there is no reversing it.

INDEX

TOPIC	PAGE
Amoraim - Generations	17-19
Amoraim – Major Accomplishments	16
Amoraim – Places they lived	16
Charts	22-25
Definition Torah Sh'bal Peh	2
Geonim	20-21
Geonim – Major Accomplishments	21
Midreishai Halacha - Psak	12
Mishna	10
Mishna - Commentaries	11
Mishna - Psak	12
Mishna –Advantage over Midrashei Halacha	10
Proof of Existence of Torah Sh'bal Peh	2
Saboraim	19
Sifrei Halacha	21
Talmud – differences bt Bavli and Yerushalmi	13
Tanaim - Generations	14-15
Torah Sh'bal Peh – Categories-Rabanan	3
Torah Sh'bal Peh – Categories-Review	4
Torah Sh'bal Peh – Categories-Torah	2
Torah Sh'bal Peh - Importance	2
Torah Sh'bal Peh-Contributers	7-11
Tosefta	10
אנשי כנסת הגדולה	6
גזרה- Listen to the Rabbis- Min Hatorah? Rambam Ramban	5
גזרות	3
הלכה למשה מסיני	3
זוגות	8
יצירה ספרותית	21-22
מידות שהתורה נדרשת בהם י"ג מידות	27-35
ספרות הפוסקים-	22
ספרות תורנית	26
ספרי פירושים והחידושים	21
פירושים מחודשים	3
פרושים מקובלים	2
תנאים	9
תקנות	4